

ILMIY-TEXNIKAVIY TARAQQIYOT VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Bozorov Ilyos Isomiddinovich

TAFU "Tarmoqlar iqtisodiyoti va bug'galteriya" kafedrası v.b., dotsenti

E-mail: ilyosbozorov1986@gmail.com

Annotasiya. Mazkur maqolada milliy iqtisodiyotning o'rni va iqtisodiy o'sishning bugungi kunda holati hamda juda ham tez rivojlanib borayotgan bugungi davrda yangi tarmoqlar va bozorlar paydo bo'lishi IT, biotexnologiya, kosmik texnologiyalar, nanomateriallar kabi sohalar milliardlab dollarlik yangi bozorlarni yaratilishi. Bu esa ish o'rinlari, investitsiya oqimi va YaIM o'sishini ta'minlaydi. Raqobatbardoshlikni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: milliy daromad itisodiy o'sish, subsidiya innovatsiya tavar aylanmasi invistitsiya tavar aylanmasi, makroiqtisodiy barqarorlik, investor, Yalpi ichki maxsulot, Yalpi hududiy maxsulot, iqtisodiy resurslar, kapital.

Kirish

O'zbekistonda iqtisodiy o'sish 2025-yil yakuni bo'yicha 7–7,5% atrofida bo'lishi kutilmoqda, O'zbekistonda joriy yil yakuni bo'yicha iqtisodiy o'sish sur'atlari 7–7,5 foiz atrofida ko'rishimiz mumkin. "Iqtisodiy faollik yuqori darajada saqlanib, o'sish sur'atlari o'zining potensialidan balandroq shakllanmoqda. Mehnat bozoridagi talabning ortishi, savdo va pullik xizmatlar tushumlari va banklararo tranzaksiyalarning hajmi o'sishi ushbu tendensiyaning namoyon etilmoqda. Joriy yilda iqtisodiy va investitsion faollik fonida yil yakuni bo'yicha iqtisodiy o'sish sur'atlari 7–7,5 foiz atrofida shakllanganini ko'rishimiz mumkin.

Ma'lumot uchun, 2024-yilda O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi yalpi ichki mahsulot (YIM) bo'yicha 6% ni tashkil qilgandi.

Shuningdek, joriy inflyatsiyaning pasayuvchi dinamikasi bilan bir qatorda kelgusida taklif omillari bo'yicha xatarlar saqlanib qolayotgani aytib o'tildi.

Xususan, ayrim asosiy oziq-ovqat tovarlari taklifi bilan bog'liq xatarlar, so'nggi oylardagi transport xizmatlari narxlarining oshishi hamda tartibga solinadigan narxlarning indeksatsiyasi bilan bog'liq ikkilamchi ta'sirlar shular jumlasidandir. "Global moliyaviy sharoitlarning bosqichma-bosqich yumshashi fonida jahon iqtisodiyoti kutilganidan yuqori sur'atlarda o'smoqda. Shu bilan birga, xalqaro xomashyo bozorlaridagi yuqori narx saqlanib qolmoqda. Bu esa kelgusida ham mamlakatimiz eksport tushumlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Bundan tashqari, milliy valyutadagi jamg'armalar hajmi oshayotgani ham ko'rishimiz mumkin. "Ichki moliya bozoridagi nominal foiz stavkalar nisbatan barqaror shakllanishi fonida inflyatsiya va inflyatsion kutilmalar pasayishi real foiz stavkalarining yuqori darajada shakllanishiga xizmat qilib, milliy valyutada jamg'arishni rag'batlantirmoqda. Bu muddatli depozitlar hajmining yuqori o'sish sur'atlarida namoyon bo'lmoqda.

Shu bilan birga, moliyaviy inklyuzivlikning oshishi hisobiga chakana kreditlash sur'atlarining yuqori darajada saqlanib qolishi iste'mol faolligi yuqoriligini aks ettirib, yalpi talabni qo'llab-quvvatlashi orqali kelgusida inflyatsiyaga oshiruvchi bosimni kuchaytirishi mumkin", deyiladi yig'ilish bayonida. Global iqtisodiy rivojlanishning hozirgi bosqichi ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning kuchayishi va yangi industrializatsiya jarayonlarining jadallashuvi bilan tavsiflanadi. Sanoatning raqamlashtirilishi, yuqori texnologiyalarga asoslangan ishlab chiqarish va innovatsion iqtisodiy modelning shakllanishi jahon mamlakatlarining iqtisodiy siyosatida asosiy ustuvor yo'nalishga aylangan. Ilmiy-texnikaviy taraqqiyot iqtisodiy o'sishning asosiy omili bo'lib, u innovatsiyalar, yangi texnologiyalar, mehnat unumdorligini oshirish, resurslardan samarali foydalanish, inson kapitalini rivojlantirish va mahsulot sifatini yaxshilash orqali iqtisodiyotni jadallashtiradi, yangi mahsulot va

xizmatlar yaratadi, raqobatbardoshlikni oshiradi. Bu omillar iqtisodiy rivojlanishga barqarorlik va uzoq muddatli o'sishni ta'minlaydi.

Ushbu omillar quyidagi yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatadi:

Birinchidan. Innovatsiyalar va texnologik yangilanishlar: Yangi, samaraliroq ishlab chiqarish usullarini joriy etish, xarajatlarni kamaytirish.

Ikkinchidan. Mehnat unumdorligining oshishi: Texnologiyalar yordamida kamroq resurs sarflab ko'proq mahsulot ishlab chiqarish.

Uchinchidan. Resurslardan samarali foydalanish: Mavjud resurslardan (energiya, xomashyo) maksimal foydalanish va ularni tejash.

To'rtinchidan. Inson kapitali rivojlanishi: Ilmiy-texnikaviy taraqqiyot bilimli, malakali xodimlarni talab qiladi, bu esa umumiy iqtisodiy saloh o'sishiga olib keladi.

Beshinchidan. Raqobatbardoshlikning oshishi: Yuqori sifatli va yangi mahsulotlar bozor raqobatida ustunlik beradi.

Oltinchidan. Yangi tarmoqlar yaratilishi: Raqamli iqtisodiyot, IT, biotexnologiya kabi yangi iqtisodiy sohalarini shakllantiradi.

Resurslardan samarali foydalanish yangi texnologiyalar xomashyo, energiya va vaqtni tejaydi. "Yashil texnologiyalar" iqtisodiy o'sishni ekologik cheklolarga to'qnashmay davom ettirishga imkon beradi. Yangi tarmoqlar va bozorlar paydo bo'lishi IT, biotexnologiya, kosmik texnologiyalar, nanomateriallar kabi sohalar milliardlab dollarlik yangi bozorlarni yaratadi. Bu esa ish o'rinlari, investitsiya oqimi va YAIM o'sishini ta'minlaydi. Raqobatbardoshlikni kuchaytirish

- Texnologik yangiliklar narxlarini pasaytiradi, sifatni oshiradi.
- Ichki va tashqi bozorda milliy kompaniyalarning ustunligini oshiradi.

Ilmiy-texnikaviy taraqqiyot iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri bo'lib, yangi industrializatsiya jarayonida uning roli yanada kuchayadi. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va innovatsion ishlab chiqarish tizimlari iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi. Yangi industrializatsiya iqtisodiyotning yuqori texnologiyalarga asoslangan modelga o'tishini ta'minlab, barqaror va uzoq muddatli rivojlanishga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, ilmiy-texnikaviy taraqqiyot iqtisodiy o'sishning «turtki kuchi» bo'lib, u ishlab chiqarishni modernizatsiya qiladi, unumdorlikni oshiradi va iqtisodiyotning yangi bosqichga chiqishini ta'minlaydi.

Foydalanilga adabiyotlar ro'yhati

1. O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki to'g'risida"gi yangi tahrirdagi Qonunlar.
2. "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son. // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 12-sentabrdagi "Respublika bank tizimini yanada rivojlantirish va barqarorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3270-son Qarori. // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 27.04.2023-y., 06/23/62/0232-son
4. Abdullayeva Sh.Z. "Bank ishi" Darslik. / T.: "IQTISOD-MOLIYA"